

תשלא סדר ברכת הנהנין יביג

(בא) מברכין הטוב והמטיב על היין בין בתוך הסעודה בין שלא בתוך הסעודה¹⁰ אלא שבתוך הסעודה כל אחד ואחד מהמסובין צריך לברך לעצמו¹¹ וכן בברכת בורא פרי הנפח¹² ושלא בתוך הסעודה יכול האחד להוציא חבריו בברכתו אם נתכוונו לצאת ידי הובתם¹³.

ואם שתו בסעודה יין אחד ומברכין ברכת המזון על יין אחר אין צריך לברך עליו הטוב והמטיב קודם שישתה ממנו אחר ברכת המזון שהרי כבר אמר הטוב והמטיב בברכת המזון¹⁴:

פרק יג

יחיד שנעשה לו נס באיזה מקום כגון שנפל עליו כותל ונצול או היה רעה או לסמים¹⁵ חייב הוא עצמו כשיראה אותו מקום לאחר שלשים יום¹⁶ לברך ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שעשה לי נס במקום הזה. ואפילו אם אין הנס ידוע על פי המקום¹⁷. ואחר הנס מיד כשירדמנו לו עשרה צריך לברך הגומל כמו שיתבאר¹⁸.

ואם חוזר ורואה מקום זה לאחר ל' יום מראה הראשונה חוזר ומברך וכן לעולם¹⁹.

מי שנעשו לו ניסים הרבה במקומות הרבה כשרואה כל אחד מהמקומות צריך להוכיח שאר כל המקומות וכולם בברכה אחת ואומר שעשה לי נס במקום הזה ובמקום פלוני ובמקום פלוני²⁰.

וכל יוצאי יריכו של אותו אדם שנעשה לו נס באותו מקום אם הנס ידוע על פי המקום כגון שנפל עליו כותל חייבים הם ובניהם עד סוף כל הדורות לברך כשרואים המקום ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שעשה נס לאבינו במקום הזה שכולם שותפים באותו הנס אבל אינם צריכים להוכיח שאר המקומות. ואפילו הבנים שנולדו קודם לכן שאינם שותפים בנס זה חייבים לברך על נס אביהם²¹!

(בב) ארבעה צריכים להודות ולברך ברכת הגומל (בנוסח שכתוב בסידור) יורדי הים כשיעלו ממנו והולכי מדברות כשיגיעו לישוב ומי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורים על ידי עסקי נפשות ויצא או על עסקי ממון אם היה מעונה בכבלי ברזל²².

וצריך לברך ברכה זו בפני עשרה ושנים מהם תלמידי חכמים ואם אין מצויין שם תלמידי חכמים לא ינית מלברך והמברך עולה למנין העשרה ונהגו לברך בבית הכנסת אחר קריאת

לוח ברה"ג פ"ב ה"ז וש"ג. וראה לקמן ה"ז לענין הגומל.
ב אבל תוך ל' לא יברך הואיל ובכר ברוך ברכת הגומל שהוא עומדת גם במקום ברכת הנסים (לוח ברה"ג שם).
ג וכ"ה בלוח ברה"ג פ"ב ה"א וש"ג.
ד לקמן הלכה ב.
ה כדלקמן ה"ג. גם בשאר ברכות הראיה, וש"ג.
ו וכ"ה בלוח ברה"ג שם וש"ג.
ז וכ"ה בלוח ברה"ג שם וש"ג. ושם ה"ג כתב דר"ג גם רבג, ומאן השמיטו. וראה בדי השלחן פ"ו ס"ק ר. ה. תורת מנחם.
ח וכ"ה בלוח ברה"ג שם ה"ח וש"ג.

סג וכ"ה בלוח ברה"ג שם ה"ד וש"ג.
סד תוס' ברכות מג, א ד"ה הואיל בשם רבינו יחיאל. רא"ש ברכות פ"ט ס"ו. מרדכי שם בשם רבינו יחיאל מפרי"ש. מור וש"ע שם ס"ה.
סה כמבואר בשע"ר פ"ה קע"ד ס"א וש"ג.
סו כמבואר בשע"ר פ"ה ר"ג ס"ה וש"ג.
סז וכ"ה בלוח ברה"ג שם וש"ג.

פרק יד

א שילת רבי"ש סוף ס"ו ר"ט. ב"י סוף ס"ו ר"ט. אליה רבה ס"ו ר"ח ס"ק יג. משא"כ באו גנבים וניצל מהם. וראה

תשלב

סדר ברכת הנהנין יג

התורה לפי שיש שם עשרה ואם בירך בפחות מעשרה יש אומרים שיצא וטוב לחזור ולברך בעשרה בלא שם ומלכות^ט:

(ג) קמן אין צריך להודות אפילו הגיע להנייך מצוה אבל נשים ועבדים הייבים כברכה זו ולכן כל אשה יולדת כשתקום מחליה חברך בבית הכנסת של נשים וישמענו עשרה אנשים מכפנים^י:

(ד) מי ששמה בלבו על הצלת חברו רשאי לברך ברכה זו במטבע ז"א או במטבע אחרת כגון בריך רחמנא אלהנא מלכא העלמא דיהבך לן ולא יהבך לעפרא ואין צריך לברך בפני עשרה^{יא}.

אבל אם אינו שמה בלבו ליתן שבת והוראה מחמת שמחתו (אלא מחמת שהברכה כתיבה וקבעה כבר והוא יודעה) הרי זו ברכה לבטלה. ואם צריך לברך בפניו מפני השלום יברך בלא שם ומלכות. ואפילו בשם לבר כגון בריך רחמנא לא יאמר שהרי איסור ברכה לבטלה הוא משום הזכרת שם שמים לבטלה בין שמוכיר בלשון הקודש בין בשאר לשונות ולכן צריך להודויר לאותם שרגיל על לשונם לומר בריך ה' בלשון אשכנז אף על דבר שאין בו שמחת הלב^{יב}:

(ה) אין לברך עד שיצא מהסכנה לגמרי לפיכך לא יברך החולה עד שיחזור לברויו לגמרי ואם איתר מלבדך יש לו תשלומין כל זמן שירצה ונכון שלא לאחר ג' ימים לפיכך אם יצא מן הסכנה כיום ב' אחר קריאת התורה יברך בפני עשרה בלא ספר תורה ולא ימתן עד יום ה'^{יג}:

(ו) יש אומרים שאין החולה מברך אלא על חולי שיש בו סכנה כגון מכה של חלל וכיוצא בו מחלים שמהללים עליהם את השבת ולמעשה יש להגות שכל שמוטל על מטתו יותר מג' ימים יש לו לברך בעמרו^{יד}:

(ז) יש אומרים שאין מברכין הגומל אלא על ארבעה שמנו חכמים בלבר ויש אומרים שהוא הדין לכל מי שהיה בסכנה וניצול כגון שנפל עליו כותל או שניצול מדרוסות שור וסוס ונגחיותיו או שעמד עליו אריה לטרפו ביישוב או אם ננכים באו לו או שודדי לילה וניצול כולם הייבים לברך הגומל כל שהיה חשש סכנת נפשות וכן נהגו^{טו}:

(ח) הרואה חכמי ישראל צריך לברך ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שהחל מהכמתו ליראיו. חכמי אומות העולם שהכמת בעולם צריך לברך ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שנתן מהכמתו לבשר ודם. ואם אינן חכמים אלא ברכים אינו מברך עליהם^{טז}:

(ט) הרואה מלכי אומות העולם צריך לברך ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שנתן מכבודו לבשר ודם. ואפילו סומא שידוע שהמלך עובר מברך והוא הדין בכל שאר

יג וכו' בלח ברה"ג שם וש"ג.
יד וכו' בלח ברה"ג שם ה"א וש"ג.
טו וכו' בלח ברה"ג שם ה"ב וש"ג.
טז וכו' בלח ברה"ג שם ה"ג וש"ג.
יז וכו' בלח ברה"ג שם ה"ד וש"ג.

ט וכו' בלח ברה"ג שם וש"ג.
י וכו' בלח ברה"ג שם ה"ב וש"ג. ובלבד ברה"ג שם ה"ג: וכולל לומר שגמולו כל מוכ כיון שזו היא מוכה לו מה שניצל חברו מחמת אהבתו לו ושמתו בו.
יב וכו' בלח ברה"ג שם וש"ג.

תשלב סדר ברכת הנהנין יג

ברכות הראיה (שיתבאר בפרק זה) שאינה של הנאה אלא שעל ידי כן נזכרים שבוהו של מקום ברוך הוא יי:

(י) מצוה להשתדל לראות מלך אפילו של אומות העולם. ואם ראה פעם אחת אל יכמל מלמדו ויותר לראותו אם לא שבא בחול יותר ובכבוד גדול יותר יי:

(יא) הרואה בתי ישראל בישובן צריך לברך ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם מצוה גבול אלמנה. בחורבנן צריך לברך ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם דיין האמת. והעולם נהגו שלא לברך אלא על בתי כנסיות שמתפללין בתוכם יי.

הרואה קברי ישראל צריך לברך ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר יצר אתכם בדין וזן אתכם בדין וכלכל אתכם בדין יי והמית אתכם בדין ויודע מספר כלכם יי והוא עתיד להחיתכם ולקים אתכם בדין והותם ברוך אתה יי מחיה המתים:

(יב) הרואה בריות משונות אם הם ממעי אמן צריך לברך ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם משנה הבריות ואם נשתנו אחר כך מברך דיין האמת בשם ומלכות אם מצמער עליהם כמו שנתבאר יי.

הרואה אילנות טובות ונאות ובריות נאות צריך לברך ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שככה לו בעולמו.

(יג) כל ברכות הראיה אם חוזר ורואה אותו דבר שבוך עליו בתוך שלשים יום אינו חוזר ומברך ומניח מיום הראיה (כגון אם ראה ביום א' בשבת כשהחזר ורואה בסוף ד' שבועות כיום ג' חוזר ומברך יי).

אבל אם ראה אחר כיוצא בו כגון מלך אחר או חכם אחר אפילו ראה זה אחר זה מיד צריך לחזור ולברך חזן מקברי ישראל שאפילו ראה קבר אחר אינו מברך תוך ל' יי וחזן מברכת משנה הבריות וברכת שככה לו בעולמו שאינו מברך על כיוצא בו כלל אפילו אחר ל' אלא בפעם ראשונה שרואה החדוש גדול יי:

(יד) היוצא בימי ניסן וראה אילנות שמוציאין פרה צריך לברך ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שלא חסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם ואינו מברך אלא בפעם ראשונה שרואה בכל שנת יי:

(טו) על היוקין והוא כמין כוכב היורה כחץ באורך השמים ממקום למקום ונמשך אורו כשבת ועל הוועיות והוא רעדת הארץ ועל הברקים ועל הרעמים ועל הרוח שנושב בועף והוא רוח סערה חזקה ביותר על כל א' מאלו צריך לברך ברוך אתה יי אלהינו מלך

יח וכו' בלוח ברה"ג שם ה"י ושי"ג.

יט וכו' בלוח ברה"ג שם ה"י ושי"ג.

כ וכו' בלוח ברה"ג שם ה"י ושי"ג. ושם נתבאר אף דיני הרואה בתי עבדים ובתי תפלה שלהם.

כא ברבות נח, ב. מור ושו"ע סי' ובר פ"כ. וכו' בלוח ברה"ג שם ה"י. ושם לא הועתק כל גוסס הברכה, ושם נתבאר אף דיני הרואה קברי עבדים.

כב מר ביה רבינא ברכות שם. ר"ף שם. רא"ש ברכות פ"א סי' א. מלבישי י"ג שם ס"ק ד. אלה רבה שם ס"ק ח בשם כמה מוסקים.

כג פ"ב ה"ח וה"י. וכו' בלוח ברה"ג שם ה"כ ושי"ג.

כד וכו' בלוח ברה"ג שם ה"ח ושי"ג.

כה וכו' בלוח ברה"ג שם ה"ט ושי"ג.

כו כתיבה דא' שבלוח ברה"ג שם ה"א ושי"ג. ושם כתב ש"ב"ה גם לענין ברכת ברוך דיין אמת (שבד"כ דלעיל), ובאן השמטני, וראה באור סדר ברה"ג ע' 442.

כז בלוח ברה"ג שם ה"כ"ב הביא ר' דיעות בה"ג גם נתבאר שם דיין אומר מברך עד שנשלח הברכה ודגלו הפירות. וראה שם גם אן ניסן הוא וקא.

תשלד מדר ברכת הנהנין יג

העולם עושה מעשה בראשית ואם רוצה יאמר ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שכחו וגבורתו מלא עולם¹⁰.

ואם שמע רעם וראה ברק כאחד מברך על שניהם ברכה אחת אבל בזה אחר זה מברך על זה וחזור ומברך על זה ונהגו העולם במדינות אלו לברך על הברק עושה מעשה בראשית ועל הרעם שכחו וגבורתו מלא עולם לפי שכרוב פעמים הם באים זה אחר זה מיד ואינם הפצים לברך ברכה אחת ב' פעמים זה אחר זה כי טוב יותר לשבח למקום ברוב השבחות מלשבחו בשבח אחד ובחרו לרעם שכחו וגבורתו מלא עולם לפי שהרעם מראה כח וגבורה יותר מן הברק¹¹:

(טז) כל זמן שלא נתפורו העבים נפטר על כל הברקים בברכה שברך בפעם ראשונה וכן על הרעמים אבל אם נתפורו בין ברק לברק ובין רעם לרעם צריך לחזור ולברך עליהם¹²:

(יז) היה יושב במקום לא טהור¹³ ושמע קול רעם או ראה ברק אם יכול לצאת ולברך תוך כדי דיבור לסיום הרעם או הברק צריך לצאת ולברך וכגון שלא נגע עדיין במקום המיופנת ולא עשה צרכיו עדיין או שיכול ליטול ידיו תוך כדי דיבור ואם לאו לא יצא¹⁴.

ואחר כדי דיבור אין לברך על העבר ויש חולקים בזה וספק ברבות להקל לכן אחר תוך כדי דיבור יברך בלא שם ומלכות¹⁵:

לא בסידור דפ"ר: בבית הכסא.
לב וכו' בלוח ברה"ג שם הכ"ו וש"ג.
לג וכו' בלוח ברה"ג שם וש"ג.

כח וכו' בלוח ברה"ג שם הכ"ד וש"ג.
כט וכו' בלוח ברה"ג שם וש"ג.
ל וכו' בלוח ברה"ג שם הכ"ה וש"ג.